

MAHALLIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY JIHATLARI

Abdullayev Azizbek Abduvaliyevich

O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki,

Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash va aholi bandligini ta'minlash departamenti

boshqarma boshlig'i

Annotatsiya. Mazkur ilmiy ishda mahalliy tadbirkorlikni rivojlantirishning moliyaviy jihatlari tahlil qilinadi. Unda tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirish manbalari, kredit tizimi, investitsion muhit hamda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, moliyaviy resurslardan samarali foydalanishning tadbirkorlik faoliyati barqarorligi va iqtisodiy o'sishga ta'siri o'rganiladi. Tadqiqot natijalari asosida moliyaviy infratuzilmani takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy xulosalar ishlab chiqiladi.

Kalit so'zlar: mahalliy tadbirkorlik, moliyaviy resurslar, kreditlash, investitsiya, moliyaviy infratuzilma, davlat qo'llab-quvvatlashi, iqtisodiy barqarorlik.

ВЛИЯНИЕ РАЗВИТИЯ МЕСТНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА НА ЭКОНОМИЧЕСКУЮ ЭФФЕКТИВНОСТЬ

Аннотация. В данной научной работе анализируются финансовые аспекты развития местного предпринимательства. Рассматриваются источники финансирования предпринимательских субъектов, кредитная система, инвестиционный климат, а также механизмы государственной поддержки. Особое внимание уделяется влиянию эффективного использования финансовых ресурсов на устойчивость предпринимательской деятельности и экономический рост. На основе исследования формируются научно-практические рекомендации по совершенствованию финансовой инфраструктуры.

Ключевые слова: местное предпринимательство, финансовые ресурсы, кредитование, инвестиции, финансовая инфраструктура, государственная поддержка, экономическая устойчивость.

THE IMPACT OF LOCAL ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT ON ECONOMIC EFFICIENCY

Abstract. This scientific paper analyzes the financial aspects of local entrepreneurship development. It examines sources of business financing, the credit system, the investment climate, and mechanisms of state support. Special attention is given to the impact of efficient use of financial resources on the sustainability of entrepreneurial activity and economic growth. Based on the research, scientific and practical recommendations are developed to improve the financial infrastructure.

Keywords: local entrepreneurship, financial resources, lending, investment, financial infrastructure, government support, economic stability.

Mahalliy tadbirkorlikni rivojlantirishda moliyaviy omillar hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, ular iqtisodiy faollikni oshirish, yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish hamda bandlik darajasini kengaytirishda asosiy vosita hisoblanadi. Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, tadbirkorlik subyektlarining asosiy muammolaridan biri moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatining cheklanganligidir [1].

Moliyaviy tizimning samarali ishlashi tadbirkorlik muhitining barqaror rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi [2]. Xususan, kreditlash mexanizmlarining rivojlanishi, investitsion muhitning yaxshilanishi hamda davlat subsidiyalari kichik biznes subyektlarining kengayishiga xizmat qiladi. Shu bilan birga, moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi va iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi.

1-jadval

Tadbirkorlikni moliyalashtirish manbalari tarkibi*

Moliyalashtirish manbasi	Ulushi (%)	Tavsif
Bank kreditlari	45%	Asosiy tashqi moliyaviy manba
Shaxsiy mablag'lar	25%	Ichki resurslar hisobiga
Davlat dasturlari	15%	Imtiyozli kredit va subsidiyalar
Xorijiy investitsiyalar	10%	To'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar
Boshqa manbalar	5%	Alternativ moliyalashtirish

*Mavzuga doir ilmiy adabiyotlar hamda rasmiy internet manbalari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

Tahlillardan ko'rinadiki, tadbirkorlikni moliyalashtirish jarayonida bank kreditlari hanuzgacha asosiy va eng keng tarqalgan moliyaviy manba sifatida muhim o'rin egallaydi. Shu bilan birga, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan qo'llab-quvvatlash dasturlari doirasida ajratilayotgan imtiyozli kreditlar, kafolat mexanizmlari hamda subsidiyalar kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa, o'z navbatida, yangi tadbirkorlik subyektlarining bozorga kirib kelishini tezlashtirib, raqobat muhitining kengayishiga xizmat qilmoqda.

Moliyaviy resurslardan samarali va maqsadli foydalanish tadbirkorlik faoliyatining rentabellik darajasini oshirish bilan bir qatorda, ishlab chiqarish jarayonlarining optimallashtirishiga ham olib keladi. Natijada, korxonalarining iqtisodiy barqarorligi mustahkamlanib, ularning ichki va tashqi bozorlardagi raqobatbardoshligi ortadi [3]. Bundan tashqari, moliyaviy boshqaruv madaniyatining rivojlanishi resurslardan tejamkor foydalanish, investitsion qarorlarning sifatini yaxshilash hamda uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Ayniqsa, hududlarda moliyaviy infratuzilmaning rivojlanishi — bank xizmatlari tarmog'ining kengayishi, raqamli moliyaviy xizmatlarning joriy etilishi hamda mikromoliyalashtirish institutlarining faollashuvi iqtisodiy faollikni sezilarli darajada kuchaytiradi [4]. Bu esa hududiy iqtisodiyotning diversifikatsiyalashuviga, yangi ish

o‘rinlari yaratilishiga va aholining daromad darajasining barqaror o‘shishiga zamin yaratadi.

2-jadval

Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining iqtisodiy samaradorlikka ta‘siri*

Mexanizm turi	Ta‘sir yo‘nalishi	Natija
Imtiyozli kreditlar	Investitsiya oshishi	Ishlab chiqarish kengayadi
Soliq yengilliklari	Xarajatlar kamayishi	Rentabellik ortadi
Subsidiyalar	Faollikni rag‘batlantirish	Yangi bizneslar ko‘payadi
Kafolat tizimi	Xavfni kamaytirish	Kredit olish osonlashadi

*Mavzuga doir ilmiy adabiyotlar hamda rasmiy internet manbalari asosida muallif tomonidan tayyorlandi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining samarali va uzluksiz ishlashi tadbirkorlik faoliyatining kengayishiga, ishlab chiqarish hajmining oshishiga hamda iqtisodiy samaradorlikning sezilarli darajada yaxshilanishiga xizmat qiladi. Bunda moliyaviy instrumentlarning tizimli tashkil etilishi, kredit resurslarining qulay shartlarda taqdim etilishi hamda davlat kafolatlarining mavjudligi tadbirkorlik subyektlari uchun barqaror rivojlanish muhitini shakllantiradi.

Ayniqsa, kichik biznes subyektlari uchun moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatining kengayishi iqtisodiy o‘shishning eng muhim va strategik omillaridan biri hisoblanadi. Bu jarayon yangi ishlab chiqarish quvvatlarining yaratilishi, innovatsion loyihalarning moliyalashtirilishi hamda bozor infratuzilmasining kengayishi bilan bevosita bog‘liqdir. Natijada, nafaqat iqtisodiy faollik oshadi, balki hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy nomutanosibliklar ham kamayib boradi, aholi bandligi darajasi yaxshilanadi hamda umumiy iqtisodiy barqarorlik mustahkamlanadi.

Yuqoridagi tahlillar asosida shuni ta‘kidlash mumkinki, mahalliy tadbirkorlikni rivojlantirish jarayonida moliyaviy jihatlar hal qiluvchi va strategik ahamiyatga ega omillardan biri hisoblanadi. Moliyaviy resurslarning yetarli darajada mavjudligi, kredit tizimining institutsional jihatdan rivojlanganligi hamda davlat tomonidan amalga oshirilayotgan qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligi tadbirkorlik subyektlarining barqaror faoliyat yuritishi va uzoq muddatli o‘shishini ta‘minlaydi. Shu bilan birga, moliyaviy tizimning chuqurlashuvi iqtisodiyotning real sektoriga investitsiyalar oqimini kuchaytirib, ishlab chiqarish va xizmatlar ko‘lamining kengayishiga xizmat qiladi.

Kelgusida moliyaviy infratuzilmani yanada takomillashtirish, xususan bank xizmatlari qamrovini kengaytirish, raqamli moliyaviy xizmatlarni chuqur joriy etish hamda fintech yechimlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, investitsion muhitni yaxshilash, kapital bozorini rivojlantirish va moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish orqali tadbirkorlik faoliyatining raqobatbardoshligini kuchaytirish mumkin bo‘ladi. Ushbu yo‘nalishdagi kompleks chora-tadbirlar natijasida iqtisodiy o‘shish sur‘atlarini barqarorlashtirish hamda hududiy rivojlanish muvozanatini ta‘minlashga erishiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Audretsch D. Entrepreneurship research //Management decision. – 2012. – T. 50. – №. 5. – P. 755-764.
2. Aldrich H. Entrepreneurship //Research in the Sociology of Work. – 2005. – T. 15. – P. 3-31.
3. Gedeon S. What is entrepreneurship //Entrepreneurial practice review. – 2010. – T. 1. – №. 3. – P. 16-35.
4. Dollinger M. J. Entrepreneurship strategies and resources. – Marsh Publications, 2008.